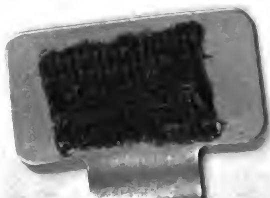
IETS BIJ DEN DOOD VAN GYSBERT KAREL GRAVE VAN HOGENDORP

George Willem Vreede

IETS

BIJ DEN DOOD VAN

GYSBERT KAREL
Grave VAN HOGENDORP.

DOOR

Mr. G. W. VREEDE,

Advocaat te Gorinchem.

TE GORINCHEM, BIJ
W. VAN DER WAL.
[7 *Augustus* 1834.]

De Ondergeteekende verklaart dat dit werkje op zijne drukkerij is gedrukt
Gorinchem 14 Aug. 1834

» *Mij blijft de hoop over, om iets nuttigs*
» *verrigt te hebben voor het nageslacht, zelfs*
» *wanneer ik mijne werkzaamheid onder mijne*
» *tijdgenooten staken moet.* "

G. K. v. Hogendorp.

Een uur is verloopen, edele HOGENDORP; sedert ik de droevige maar van uwen dood vernam. En ik zou koelbloedig tot mijne gewone bezigheden terugkeeren; ik zou vergeten, welk verlies het Vaderland, de geheele Menschheid in U lijdt! Neen — ik moet mijn hart lucht geven: ik rust niet, vóór ik U eene dankbare hulde heb gebragt, vóór ik heb doen kennen, hoe diep ik U veréérde.

Nog weinige dagen, en mijn oog viel op het huis, dat U jaren lang mogt bezitten, en thans misschien niet meer uw stoffelijk overblijfsel bevat. Ik staarde dat huis met eene verrukking aan, die de herinnering aan uwe daden en onsterfelijke verdiensten, aan uw fier en mannelijk karakter, in mij verlevendigde. Ik dacht er aan, hoe gelukkig ik mij zou rekenen, indien ik U mogt wederzien, en een enkel woord over de belangen van het Vaderland met U wisselen, of liever, U mogt hooren en in eerbiedig stilzwijgen van U leeren, al wat de taal der wijsheid door den mond van den braafsten en verlichtsten Staatsman leert.

Helaas! ik sprak U nooit, en wat werd er van die verrukking! Ik verliet *'s Hage*, verre van het treurig denkbeeld verwijderd, dat ik U stervende verliet. Waarom heb ik niet, als een uwer kinderen, uw sterfbed mogen naderen en nog eens dien hoogen ernst, dat achtbaar hoofd aanschouwen, het kenmerk van het verstand, hetwelk daarin leefde, de trekken van den redder van Nederland?

Thans, zoo ik naar *'s Hage* wederkeer, zal ik niets van U zien, dan uw graf, dan de plek, van nu af, elken Nederlander heilig. Daarheen zal ik mijne eerste schreden rigten; ik zal er met dubbelen weemoed denken aan hetgeen wij in U verloren; aan U denkende, zal ik denken aan Johan de Witt en Simon van Slingelandt. Naast die groote Mannen, indien men weet, waar zij ter aarde zijn besteld, naast hen, groote Man, moet Gij rusten van een leven, alleen aan de dienst van den Staat en van allen gewijd, met opoffering van gezondheid, genoegens, waardigheden en valsche eer, zoo magtig op veler gemoed, zoo weinig vermogend op het Uwe!

Ja, Hogendorp, ik eer en bemin in U

niet alleen den heldhaftigen bewerker onzer herkregen onafhankelijkheid; ook, om andere gewigtige redenen, leeft Gij voor altijd in mijn aandenken. Zoozeer als iemand, bewonder ik het grootsch en stout ten toch welberaden bestaan, om Nederland aan de onwaardige kluisters der vreemde heerschappij te ontrukken; zoozeer, als iemand, juich ik bij de vlugt der Franschen van den voorouderlijken grond, bij het wapperen onzer vanen, bij de welsprekende taal van Falck en Kemper, door U bezield, door van der Palm vereeuwigd; zoozeer, als iemand, besef ik, wat uw verheven geest heeft geleden, toen het Vaderland Frankrijks wingewest werd; hoeveel slapelooze nachten, kommer en zorgen het U inzonderheid heeft gekost, met eenig vertrouwen op een gelukkig einde uwe Landgenooten tot de aloude vrijheid terug te roepen; maar ook vóór en na 1813 zijt Gij onze weldoener geweest. Niet allen, hoop ik, hebben den Oud-Pensionaris van *Rotterdam* vergeten; niet allen zijn zóó slecht van geheugen, dat zij niet zouden weten, hoe hij, gedurende het tijdvak, waarin zijne strenge deugd hem tot ambteloosheid dwong, het openbaar leven vaarwel gezegd hebbende, in de stilte van het kabinet ten algemeenen

nutte werkzaam bleef, en schoonere vruchten voortbragt, dan wanneer hij, gelijk anderen, zijne beginselen had willen verzaken; niet allen is de verlichte schrijver onbekend, die reeds *toen* (*) zijne medeburgers in het vak der huishouding van Staat in al hare ruimte voorging, en hen op den toestand der geldmiddelen, van handel en Kolonien opmerkzaam maakte; niet allen ook hebben na 1813 het beeld des Mans uit het oog verloren, hetzij hij als Minister 's Lands crediet herstelde, den Staat de kracht tot eene geduchte tegenweer tegen NAPOLEON's hernieuwden aanval gaf, en zoowel in den Raad van State, als in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, als getrouw vertegenwoordiger, beide des Konings en der Natie, waarheid, ronde, Oud-Hollandsche waarheid sprak; hetzij hij, grootmoedig en belangeloos, zijne Ministeriële waardigheden liet varen, om eenig en alleen zijne plaats in de Tweede Kamer te behouden, dewijl hij oordeelde in zijn bedrijf vrij te moe-

---

(*) Nog vroeger had HOGENDORP zeer veel gedaan aan de studie van 's Lands Finantiën, blijkens zijne dissertatie, in 1786 te *Leiden* verdedigd: *de aequabili descriptione subsidiorum inter gentes fœderatas.* Meer bekend zijn zijne geschriften: *Gedachten over 's Lands Finantien*, de *Verh. over den Oost-Indischen handel*, de *Brieven aan een' particip.* enz.

ten zijn, en het hem gebleken was, dat zijne vrije beweging in de Staten-Generaal ongemeen gestremd werd door zijne betrekking van Minister. (*) Niet alſen eindelijk is het ontgaan, hoe HOGENDORP, na zijn ontslag uit het Ministerie, steeds het ideaal van een' Volksvertegenwoordiger bleef; hoe hij zich tot in de geringste bijzonderheden omtrent alle belangen, door de kundigste lieden, met name betreffende de nijverheid en handel, zeevaart en landbouw van elk gewest, van elke plaats in het toenmalig Koningrijk der Nederlanden, naauwkeurig deed inlichten, en tot dat heilzaam oogmerk gedurig reizen ondernam (†); hoe hij meermalen in de Staatsvergadering een ijverig en verzoenend Middelaar tusschen de Regering en zijne Ambtgenooten werd, tusschen het Noorden en het Zuiden; hoe de bitterste teleurstellingen, afgewezen voorstellen, (§) verdriet over den gang des Bestuurs en her-

---

(*) *Bijdragen tot de Huishoud. van Staat*, X, 114. (HOGENDORP's eigene woorden.)

(†) Verg. het geheele tweede deel der *Bijdragen tot de Huishoud. van Staat.*

(§) *Voorstel* van 15 Mei 1823 *tot onderzoek der handelingen van het Amortisatie-Sijndicaat. Bijdragen*, IX, 2e st. 295 volgg. Ibid. bl. 254 volgg. *Voorstel betrff. den bekenden misslag met de dubbele heffing van het 1/6 der indir. belast en van de 15 1/2 opcenten.* Verder: X. bl. 109.

haalde miskenning zijnen moed niet tot wankelen bragten, vooral hoe hij de hevigste pijnen trotseerde, om zich *letterlijk* naar het gebouw te doen *dragen*, waarin hij, met de uitdrukking van folterend lijden en kwellende zielssmart op het gelaat, in meer dan één opzigt, een CHATHAM (*) geleek.

Dit alles, HOGENDORP, vergeten wij niet, vergeet ik althans nimmer, zoolang ik eenig gevoel van erkentelijkheid behoud. En hebt Gij niet daarop nog andere, veelvuldige regten? Waart Gij ooit een van hen, die hunne dagen onbekommerd slijten, onverschillig voor het welzijn van het Vaderland en van zijne leden, voor de bevordering van algemeene (†) ver-

---

(*) Men weet, dat Lord CHATHAM zich ernstig ongesteld naar het Parlement voortgesleept hebbende, daarin, ten gevolge van ongewone inspanning en aandoeningen, bijna den geest gaf, en kort daarop werkelijk stierf. Zie over dit treffend voorval den schoonen brief van JOHANN V. MULLER in de *Lettres de J. DE MULLER à BONSTETTEN*.

(†) Men verg. in 't bijzonder HOGENDORP's *Bijdragen*, VIIde deel, over de Koloniën, den Slavenhandel, de Slavernij &z.. ook het belangrijk *Advies over de Verhandel. van den Heer* VAN OUWERKERK DE VRIES, door den Hoogl. Mr. H. W. TIJDEMAN uitgegeven. Hoe streed hij tegen hooge regten, regten van *wedervergelding* (retorsie) en tegen alle vooröordeelen eener bekrompen en uitsluitende nationaliteit, hij, wien toch niemand verdenken kon, van tot het vreemde over te hellen!

lichting, beschaving, orde en vrijheid? Vond men U niet integendeel aan het hoofd van al het edele, nuttige en goede? Waart Gij niet een der vurigste voorstanders van een verbeterd Armenwezen, een der Stichters der Kolonien van Weldadigheid, een Hoofdbestuurder van onderscheidene Godsdienstige, Zedelijke en Letterkundige Genootschappen; (*) riept Gij niet de Nederlanders meer dan eens tot leniging van het lot van hulpbehoevenden op, tot ondersteuning der herboren Grieken in den strijd tegen hunne overweldigers; gaaft Gij niet het eerste, eenvoudig schoone voorbeeld van die vrijwillige offers op het outer des Vaderlands gestort, die welhaast tot millioenen aangroeiden?

Er was een tijd toen Gij verdrietig, doch even moedig, schreeft: (†) »Inmiddels kan ik ook medewerken aan die zachte vordering en van de openbare meening, omtrent de

---

(*) De edele menschenvriend was b. v. *Directeur der Hollandsche Maatschappij van Wetenschappen te* Haarlem, *Hoofdbestuurder van het Nederl. Genootschap tot zedelijke verbetering der gevangenen, President van het Nederl. Bijbelgenootschap*, alsmede van dat voor *Zendelingen*.

(†) *Bijdragen*, V. 1ste Stuk, bl. 151.

ware gronden van Nationale welvaart, waar ik mij te eenigen tijde zoo veel van beloof. De zorg voor het Armenwezen, voor de opvoeding der onvermogenden, voor de ontginning van woeste gronden, voor Godsdienstige verdraagzaamheid, voor Vaderlandsliefde en deelneming aan het bestuur van land, gewest en plaats; hoe vele zaken van gewigt doen zich niet op voor hem, die nuttig wil zijn aan de Maatschappij! Is mij veel mislukt voor het oogenblik, ik wil nog arbeiden aan de grondslagen voor aanstaanden voorspoed."

En tot uwe laatste oogenblikken (*) hebt Gij daaraan gearbeid, en nog vier jaren na dit schrijven naamt Gij bovendien een werkdadig deel aan de beraadslagingen der Staten-Generaal, niet afgeschrikt door al uwe vruchtelooze pogingen! Gij scheiddet eindelijk uit de dienst

---

(*) Men denke aan zijne *Lettr. sur la prospérité publ.* aan de werkjes *over de Scheiding*, *Schutterijen*, *het Crediet*, *de Ontwikkeling*. Het geschrift ter verdediging van den *Prins van Oranje*, door een' Man als HOGENDORP uitgegeven, moest voor de Natie een waarborg zijn. Gewis beweent de Vorst den eerwaardigen grijsaard, die Hem zulk een bewijs zijner liefde gaf, en alleen, in die noodlottige dagen, van Hem een getuigenis kon en mogt afleggen, dat beiden evenzeer vereert.

van uw Vaderland, toen Gij U niet langer kondet opofferen met eenig vooruitzigt van in uw loffelijk oogmerk te zullen slagen. (*)

De dag, waarop dit besluit kenbaar werd, mogt wel een dag van rouw voor Nederland heeten. Niemand was er, die niet het gemis in de Staatsvergadering van den Man betreurde, zoo opregt, als gematigd, zoo vrijheidlievend, als wars van partijzucht, zoo helder van begrippen, zoo ervaren, en welsprekend door zijne ongekunstelde, en toch sierlijke voordragt, zoo overredend door de bondige ontwikkeling zijner denkbeelden, en den rijkdom zijner ondervinding. De nijd had U niet immer gespaard: ook op U had men vergiftigde pijlen afgeschoten; het scheen, als zweeg op eenmaal alle miskenning, als vereenigden zich vriend en vijand onwederstaanbaar tot den lof van Neêrlands eersten burger, tot de betuiging, dat zijn verlies onherstelbaar was.

Den Hemel zij dank, in Uwe bezorgdheid gaaft Gij zelf ons het middel, om dit verlies zoo gelaten mogelijk, te dragen. Eene dubbele kroon der eere hebt Gij U bereid:

(*) *Bijdragen*, X. 116, (HOGENDORP's woorden.)

neen - waardijk, Gij hebt uw talent niet begraven, (*) Gij heeft door schriften, niet minder, dan door daden. Vooral in de *Bijdragen tot de Huishouding van Staat* bezitten wij een duurzaam gedenkteeken Uwer pogingen tot welzijn des Vaderlands, (†) een werk, te hoog boven mijne beoordeeling verheven, om er iets anders van te durven zeggen, dan dat het eene milde bron van wijsheidslessen is, tot welke het nageslacht nog na eeuwen dankbaar zijne toevlugt zal nemen. Wat ter eere van DE WITT en SLINGELANDT, van TURGOT en NECKER, SMITH en SAIJ is gezegd, zal nog dikwijls van HOGENDORP gezegd worden, en tevens, dat de werkkring alleen hem ontbrak, om allerwege den roem van een' CANNING en HUSKISSON in te oogsten, met wie hij eene onloochenbare overeenkomst heeft.

Slechts ééne belooning, doorluchtige schim, is Uwer waardig, zij alleen kan Uwe Vaderlandlievende wenschen voldoen. Dat een geheel Volk U innig betreurt, en Uwe nagedach-

---

(*) HOGENDORP's uitdrukking. *Bijdragen*, X deel. bl. 158.

(†) HOGENDORP's uitdrukking. Te regt noemt Hij het : » ware Bijdragen voor het Vaderland, voor de Nederlandsche Natie." *Bijdragen*, X. 149.

tenis zegent, streelt U misschien reeds in de zalige gewesten, waaruit Gij op ons nederziet. Maar, Gij, die niet aan U zelven, die alleen aan dat Volk dacht, Gij verlangt meer dan tranen: Gij wilt, dat het zijn geluk en welvaart vestige door de opvolging uwer lessen. Moge weldra het tijdstip aanbreken, waarop allen, zonder onderscheid, de waarde uwer vermaningen aandachtig zullen overwegen; moogt Gij niet, gelijk SLINGELANDT (*), immer vruchteloos voor de toekomst gewaarschuwd hebben, maar uwe hartelijke bede verhoord worden: « dat Gij uw Vaderland beter dient na Uwen dood, dan Gij hebt mogen doen in Uw leven! " (*)

(*) Zie het Iste en IIde Deel zijner *Staatk. Gesch.*
(†) *Bijdragen*, V. Iste St. bl. 144.

